TARMO
N:1

TARMO.

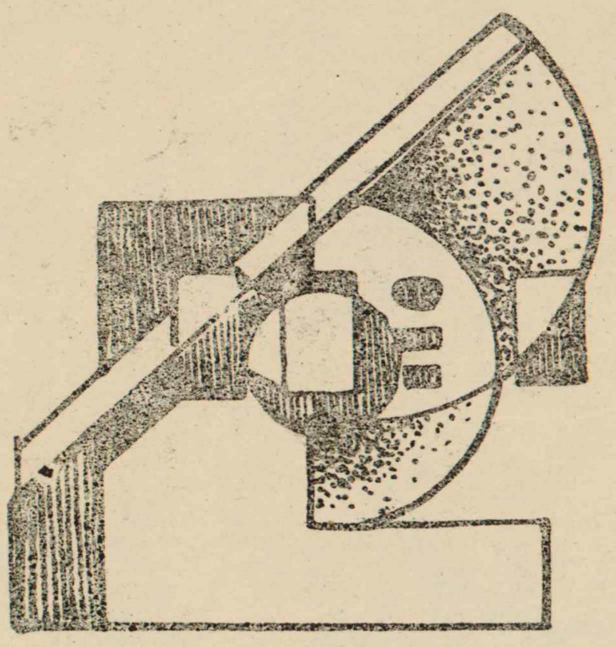

1929

R.Õ.S. Õpilasaegkiri

Sisu:

1. Toimetuselt.
2. Öö tulek suvel. — — — — — E.V.
3. Tarmo ilmumise puhul. — — — — V.R.
4. Vaba koolkond (järg) — — — — dir. V. Raam.
5. Mõtted kooli. teise tegevusaasta alul. M.G.
6. Sügislaast. — — — — — — — — P.K.
7. Langend lehed... — — — — — — P.K.
8. Õhtu koolilinnas. — — — — — — E.R.
9. Üks pühapäev. — — — — — — — E.V.
10. Ekslemus. — — — — — — — — P.K.
11. Õhtune I. — — — — — — — — V.R.
12. Õhtune II. — — — — — — — — V.R.
13. Viimne pihlak. — — — — — — E.V.
14. Kroonika.

× × ×
× ×
×

Kaas E. Lätilt; eelleht H. Lindelt; šrift A. Kochilt.

× × ×

Nummer on paljundatud 150 eksemplaris ja tasuta.

× × ×

Väljaandja Rakvere Õp. Seminari koolkond.
Vastutav toimetaja P. Kokk. Tegev toimetaja H. Linde.

Toimetuselt.

Käesolevaga algab üldseminaarline ajakiri „Tarmo" enda teist aastakäiku. Algus on hiline. Lugejaskond peaks aga tundma juba meie seminari vaimu. Tõukamata ei taha alata mingisuguse liikumine. Ollakse kartlik, ehk ükskõikne ja asjata ootab toimetus kaastöid.

Haasvõitlejad! Mõistke kord me soove püüdeid! Me ei lepi saavutistega üksikuilt. Tulge ja rühmake kaasa kõik mitmekesise, eladatahtva ajakirja loomismaal!

Jõudu selleks!

Toimetus.

Öö tulek suvel.

Õhtu halli sametisse udusüdi mügarikke
puistab päike peene karra
helehtlevat viiguvara.
Üle udupadte laube,
metsa sakiliste kaarte
tuikub hääli...
Voikuskeli
vilpab õhtu
– udu, metsa, välja pakku –
karjakell heliseb
täll-tull...

E. V.

Mõtted õpilasajakirja „Tarmo" II a. käigu ilmumise puhul.

Laual lehitsemisest ristamisi jäänd viis rohelist vihku: möödund õppeaasta „Tarmod". Sirvid ajarehmiku järele jälle neid numbreid, nii ammuaiks saanud ajas ja töös — meelestub mõndagi.

Loodi koolkond. Põhjalikult reorganiseeriti õpilasistegevus. Revideeriti pikemalt vanu vaateid ja seisukohti ning püüti uusi luua. Hellusesse vajuv õpilaselu tõmbas jälle sügavamalt hinge, puls oli närvilisem ja ajuradadel olid mõtted nobedamad. Kindlalt võeti omaks ka põhimõte: Seminaris ilmugu ajakiri. Aastaid oli see liikunud ja vahel lühemaajalist teostamist leidnud. Kuid elujõuliseks tulemuseks: järjekindlalt ilmuvaks, midagi arvestust väljakandvamaks õpil. ajakirjaks oli hävva võrsunud.

Ilmus „Tarmo" nr. 1. Ja see veel sünnituskuumuses müüdi läbi 130 eksemplaariline trükk. Pettunud polnud keegi pääle toimetuse. Tegevusaasta lõpuks see pessimism oli hää annuse võrra vaid suurenenud. Ilmumisel märgiti ajakirja suund: olgu ühiseks keeleks kõigile, siin väljendugu õpilaskonna üldilming ja mainitud sihtide teostamiseks olgu kaastööliste hulk äärmiselt lai. Selline lubidalt töö põhimõte ajakirjas. Kaasatõmmata püüti isegi vilistlasi ja õpetajaid (nimetatud viimased sageli olidki need kes päästsid ajakirja kaastööde põuast.) Õpilased lugesid uustulnukat ja ostsidki (siin peaks õpilaskonnale ütlema suurima komplimendi!) Ning enamikule näis

sisukord järgmine: seminari „kirjutajate perega" on kõik kõige paremas korras. Ent olukord ei olnud ega ole ka praegugi kaugeltki paljulubav. Vaatleme asja natukenegi sügavamalt ja meil on põhjust kõige suuremaks pessimismiks.

Ütlen tõe lausa välja: — Seminaris ei ole laiemat õpilaste hulka, kes hingestaksid kindlama ja teravama-pingelise vaimlise liikumise. Puudub peaaegu täiesti see „intelligents" kes oma hingelisest kõikumisest ja vaimlisest otsingust võrsunud loominguga hoiaksid elus natukenegi väärtuslikku õpil. ajakirja.

Möödunud aastal kirjutasid „Tarmos" 7 (loe: seitse) seminari õpilast, neistki olid mõned ainult juhuslikud kaastöölised. Suure osa tekstist pidid täitma õpetajad ja vilistlased. Nii siis 200 liikmelisest perest vaevalt 10 kaastöölist (muusika ja illustratsioonide looja juurde arvatud.) On see normaalne? — Siinjuures arvestada veel sellega, et tööd võib saada ainult äärmiselt suure mangumise peale.

Teatava piirini on mul võimalus olnud kaasa elada tervet vabariigiaegset seminari õpilasliikumist. Kahjuks olen jõudnud aga veendele: viimased 2–3 aastat on olnud järkjärguliseks languseks õpilaskonna sisemises ja vaimlises elus. Möödund õppeaastal võis märgata teatavat tõusu, kuid seegi oli mõjutatud liiga kitsast ringist, et pikemat aega näidata tõusu tendentsi. Ja käesoleva aasta esimene veerand möödus vaimlises haudvaikuses. Õpilased ise aga kostab vastavaile küsimusile: — mis meil ikka viga, oleme koolis et õppida. Ning isetegevusest: — no jalgpalli oleme küll löönud ja referaatki oli; mis sellest, et referent oli jällegi väljastpoolt kutsutu. Selliseid näiteid

ülddilmingu iseloomustamiseks on küllusis. Peab järeldama ainult ühte: nõhur osa õpilaskonnast ei ole sügavamalt huvitund vaimlistest ja kirjandus- ning kunstilistest küsimustest. Puuduvad ka intensiivsema tegevusega rühmad (õigemini inimesed) teaduslikudel aladel. Enamik vegeteerib mingis poisikeselikus kehklemises. Ei ole intensiivset töö võimet: suurelt osalt oleneb see sellest, et ei osata olemasolevatest võimalustest leida omale vastavat — millesse tõega süveneda. Kõik on ühevõrra armas või apaatne.

Asjata ootad mõnda referaat- või vaidluskoosolekut millest ei möödutaks kuiva vaikimise ehk teisel puhul paari-kolme isikliku vaidluse, sõnanärimisega. See võib oleneda enamikult ainult äärmisest sisemisest lagedusest ja sügavamate mõtete ning sisukohtade + teadmiste tagavara puudumisest.
Ma ei kujutle 4–5 aastat tagasi eksisteerind õpilasliikumist kaugeltki ideaalsena. Kuid ühte oli teona kindlaste enam — oli rohkem hingelist ja vaimlist ärevust, otsingut mis kandus ka laiemale kogule kui vaid neljale viiele. Praegu näib see sisemine pinge langend olevat nullini. Kõneldakse küll mõndagi. Räägitakse vaimu ja keha harmooniast, ent teostudes ollakse andund spordile kui sihile, kui ainsamale ees mängile maamunal. Räägitakse kunstist ja teaatrist, muusikast, ent suurim ajaviitekoht on kino, või sooja ahju ääres klatšivas jutlemises. Oleme vist liigselt aja negatiivse mõju all, millist Galthworthi iseloomustab järgmiselt: — „meie oleme kunsti see väga iseteadlikud ja ainuke kunsti areng on kino. Meie oleme armund rahusse ja kõik, mis meie tema heaks teeme, on mürgiste gaaside täiendamine." Oleme ilma kindlama sisemise põhjuseta.

Meie ei suuda eneste juures seda leida, otsida. Teistelt sarnaseid asju omastada on aga vist hädaohtlik. Seega puudub meil sisemine toetuspunkt teotsenguks. Ja sellest vist oleneb süvenemise võime puudus. Kogu olukorra liig pääliskaudne tunnetamine, läbielamine näib nagu alateadvuslikult tajutaks seda sisemist orienteerumatust. Seda püütakse varjata või unustada mõttematus ja plaanitus energia pillamises. Nokitsetakse töö kallal vaid hetke, lüüakse siis käega, tormatakse uue juurde ja nii lõputult. Läbikatsutakse kõik olemasolevad tegelemisvõimalused — siit järgneb jõuetu pääliskaudsus, millest omakorda järgneb elamise tagajärjetus. See viga on üldine.

Ehk heidetakse ette, — näed asju liig äärmiselt sisukohalt. Kuigi see nii peaks olema — ei taha seda küll kahjuks uskuda — aga mida laiemad äärmused, seda enam on võimalusi jõuliseks keskteeks. Nii väga oleme viimasel ajal vanalt konservatiivseks muutund ja sinna kui ülisoojale kohale istuma jäänd. Kellegil pole tahet ega julgust tervendavaks äärmuses lükuda. Eelistatakse vanamehelikku skepsist või poisikeselikku kõigile-käega-löömist. Hüpeldakse endises kerguses.

Paratamatus — olukord on selline. Ja tänuväärt optimism on — püüda siin väljaanda sisukamat üldõpilaskonna ajakirja. Ehk on see siiski üheks suuremaks katseks luua elavust olukorda ja natukenegi õhutada tõsisemat süvenemist vaimlisse ning kunstlisse ilma. Soovin vaid ühte: koondugu võimalikult lai kaastööliste pere eeloleval aastal „Tarmo" ümber. Suudetakse siis ehk tolles osaliseski õpilaste rühmituses süvendada seda tungi ja liikumist, mis praegu nii armetu.

V. R.

(* Alljärgnev kirjutis on valmind enne vaieluskoosolekut 7. XI. 29. ja suurem osa neid mõtted leidsid sääl väljenduse.

Vaba koolkond.*

|Järg III|

dir. V. Raam.

Kui veel kord meelde tuletada mõtteid vabast koolkonnast möödunud tegevusaastal ilmunud „Tarmos", siis tõuseb tahtmata küsimus, kas vaba koolkond on Eestis üleüldse teostatav, ja eriti meie Seminaris.

Kuulsime, et kooli ei valitse ainult direktor või õpetajate nõukogu, vaid see kuulub täies ulatuses ühinenud koolkonnale. Ainult õpetajate + õpilaste ühine koolkond teeb otsusi, annab määrusi ja valvab nende täitmise järele. Samuti kuulub siia ka kooli üldine kujundamine. [Vaevalt usub keegi, et need mõtted võivad teostuda meil juba lähemal ajal — selleks oleme liiga tagasihoidlikud kooli ja õpilaselu uuendusküsimustes.]

Meie koolkond võib küll otsusi teha, anda koguni määrusi, kuid sellisel kujul vastuvõetud otsused on maksvad ainult õpilaskonna kohta ja puudutavad peaasjalikult korraala, kuna selle juures on elduseks, et õpetajaskond peoldab koolkonna tegevust ja põhimõtteliselt lubab tegutseda nimetatud alal, mis Vabariigi seaduste järele kuulub ainult õp.-nõukogule.

Ei ole arvata, et direktorid või õp.-nõukogud loobuksid kooli valitsemisest. Seaduste järele kuulub kooli juhtimine ikkagi neile. Rakvere Seminar, kui riiklikud on aga eriti piiratud kindlate määrustega. Erakool omab palju avaramaid võimalusi

---

* Vaata: „Tarmo" 1928/29 nr. 1 ja nr 3.

vabaks teotsemiseks ja kõrvalekaldumiseks vanadest põhimõtetest.

Meie ei ole veel VABA koolkond. Kui tõuseb eesti rahva kultuuriline tasapind, süveneb arusaamine demokraatiast. Siis avaneb täiemaid võimalusi ellukutsuda — vaba koolkonda.

Kuid meil on koolkond — organisatsioon, mille ülesandeks koondada õpilasi, anda sihti ja suuna õpilaskonna tegevusele eriti ajal mis on vaba koolitööst otsekoheses mõttes.

Raskuste pääle vaatamata tahame elu uuendada. Tahame vana kooli võitmiseks teha ühises töös niipalju kui lubab vaimline jõud ja oskus. Teeme kindlaks need põhimõtted, mille järele korraldada oma elu, et ta tõesti ka vastaks noorsoo huvidele ja võimaldaks süvendada vaimlise elu tekkimist.

Ajajooksul — aastakümneid kestvas töös taotleme uue tervema ja jõulisema vaimu loomingut Seminaris. Seminar muutub kohaks, kus ühises töös püütakse koguda teadmisi, lahendada elu probleeme ja võtmaluste piirides teostada uuendusi, et küpsemini läheneda iseseisvamale loomingule.

Ainult vabas loomises leiab inimene ennast, ja kasvab usk oma jõusse. Siin läheneb noorus igale elusuhtumisele ja kasvab tema vaimline isik........

Koolkonna teise tegevus-aasta algul.

Kui möödund sügisel arvati, et meie õpilaspere isetegevus on ületand igasugused kriisiajajärgud, et nüüdsest pääle omab meie töö järjekindlama ilme ja paremad väljavaated vaimlises liikumises, siis leiame tagantjärgi töö saavutisi revideerides, et see arvamine täitsa õigustet oli.

Elati ju üle möödund aastal näilme õpilaspere uuestisünd. Väljaspoolsjaile näis tõ poolest, et midagi nagu liigub, elab ja keeb Seminari müüride vahel. Näis, et sünnib, või on sündimas midagi, mis varematele aegadele tundmatu.

See oli uuesti sünni palavik. Organiseeriti ja reorganiseeriti, kavatseti ja korraldeti, sepitseti uusi plaane ja revideeriti vanu. Taotleti isetegevuse kõrgemaid vorme. Näis, et möödas oli endiste aegade saamatus ja teadmatu siia-sinna kobamine. Mida kavatseti seda viidi läbi. Haihtund oli ka endiste aegade vinildushaiglane meeleolu ja pessimistlik ilmasuhtumine.

Alati ju tööd möödund sügisel suure hoolega ja imestamisväärselt suure optimismiga.

Terve õppeaasta sarnast elavust ja tüvustet tööhoogu, ning võidi kevadel märkida juba mõningaid tippsaavutisi isetegevuses. Tarvitseb vaid lehitseda möödund aasta õpilasajakirja n.-reid ja meie veendume selles.

Kahtlemata kerkib selle kõrval üles küsimus: kuidas on lugu meie tänapäeva õpilaspere meelsusega, kas koolkond on ka seda kõige muu kõrval muuta suutnud?

Veidi tähelepanelikumalt end ümbritsewat elu silmitsedes pean küll ütlema: ei.

Meie õpilaspere on hingeliselt samaks jäänd, kui ta oli mõne aasta eest. /. Kui võtame arvesse nooremate klasside erilise töökuse, ei muuda see üldist muljet. /. On olnud alati meil iseloomustavaks näiteks, et töö lasub üksikute õlgadel ja suurem osa õpilasist on rahulikud pealtvaatajad, kellel pole tihti aimugi üksikute tööst. Mõned aga, kui otsekohe ei kisu maha seda mis teised üles ehitavad, siis ignoreerivad teadlikult nende tööd. Nii on kestnud see juba varemast ajast.

Kui palju irooniat kandsid omal ajal need, kes aet mingisugusest sisemisest tungist, koondusid kitsamasse ringi, et sääl kõnelda elureformi ja noorsooliikumist käsitlevaist küsimusist, et mõtteid vahetada valitsevast olukorrast ja tulewiku kavatsusist. Sääl tekti küll suuri sõnu ja ehiteti õhulosse, ent sega puhuti siiski hiljem tuha all hõõguvat tuld — meie õpilasisetegewust. Ja kas ei olnud just need kaasvõitlejad just need, kes kandsid selle aja paremaid püüdeid, kuna teised sellasemal, et kadsa minna, tüdinult, [illegible] katsete ebaõnnestumist nähes, käega lõid ja kogu õpilaskonnas pessimismi levitasid. Sõnadele järgnesid aga ka teod, kui oldi leidnud enda väljendamistee. Selle väljendustee andis ülimal määral küll koolkond.

Meie otsingute aastad Seminaris langewad osalt ühte ka puberteedi ajajärguga, millest on

kaugel üldse igasuguste vaimsete väärtuste loomine. Kui sellest ajajärgust välja jõutakse ja kui tung tõuseb tõsise töö järgi, haaratakse igaltpoolt, kust vähegi võimalik, kornaga, et enda suurt tegevusiha rahuldada. Ent kusagil ei suudeta millegi püsivama juurde jääda. Sellest oleneb tagajärjetu otsing ja saavutusteta töö. Meil samal ajal näägitakse aga üldisest passiivsusest.

Öeldakse õieti, et meie õpilased pole end veel leidnud. Kuidas aga siis end ometi lõpuks leida? Arvan, et selleks juhatusi anda on võimatu. Küll toimuks see aga kiiremini vastavas õhkkonnas.

Meie õpilaskonnas puudub lähem vaimline kontakt, mis aitaks meil üksteist rohkem lähendada ja üksteist rohkem mõista. Sellest tuleb, et meie üksteisest aru ei saa ega teiseid oska hinnata tema püüdeid ja võimisi. Igaüks on vaid endas kindel ja käib oma rada: oma teada kõige õigemat rada, ega taha tunnustada kaasvõitleja erisuguseid vaateid üldse. Kui võrt see õpilaspere üldiseid püüdeid takistab, on igale arusaadav. Sarnane enda ülhindamine muudab eriti vanemad õpilased nooremaile ligipääsmatuiks. Ja et nooremate väljakujunemine vanemate abil ja mõjutusel kiiremini ja paremini toimub, on kindel, kuid ainult siis, kui vanemate ja nooremate vahel valitseb mingisugune sõprusevahekord[?] omane kord ja teiseks: vanemaid peab keskendama samuti üldine vaim, s. o. olgu see vastav koolitüübile. — Kuigi nooemad vanematest tihti aru ei saa, peaksid vanemad nooematest siiski aru saama ja tarviduse korral etendama hää sõbrana nõuandja osa. Nii kõveneks meie ühistunded ja kasvaks kindlamaks

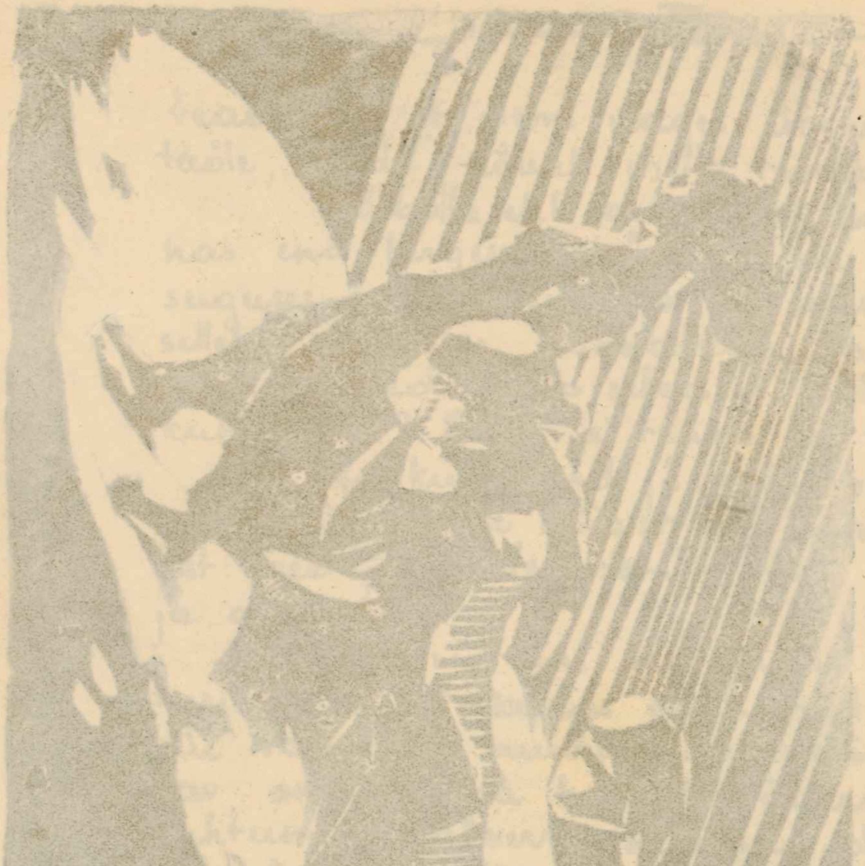

veedet oma elu paremad päwad, ja miks ei tulda selle äärde vanu mälestusi värskendama ja uut jõudu ning värskust ammutama edaspidiseks tööks, ning samuti hoogu andma noorile, kes alles valmistuvad elutööle. Millise võimsa väe saaksime! Too vägi võiks suure ühise hooga murda eluraskusi, mille ületamiseks on iga üksik jõuetu.

Koolkond tegi tänuwäärt tööd, püüdes veidikenegi lähendada vilistlasi õpilaskonnale. Loodan, et seda käesolewal õppeaastal jatkatakse, kuigi olen selles suhtes pessimist. Arwan, et võimatu on neid üksikuid veel koondada ja neile sissepuhuda nii vägevat ühistunnet ja ühtlasi teat kokkusetunnet oma „vana elukontrakti allika" vastu. Puuduwad meil ju kahjuks „igasugused traditsioonid, mis neile seda teha aitaksid.

Panen oma lootused praeguse õpilaskonna peale. Süütitagem neid kes tuld võtavad, kuna hiljem selleks enam lootust pole.

Seepärast: aidakem luua sidemeid, mis meid kooshoiaksid eluvõitluses! Püüdkem luua sarnast vaimu, mis neid sidemeid vaid kõvendaks!

Kui on kindel keskus, võiwad ka tagasi pöörduda üksikud eriteed sammujad.

Olen küll liiga kaugele läind oma arutelus. Kuid need on isiklised mõtted sellest, kuis peaks üldine olukord hiljem välja kujunema.

Ma ei usu mida on öeld varem: möödund aastaga anti meie õpilasisetegewusele vorm, järgneval aastal tuleb püüda anda vormile sisu! Arwan nimelt, et seda on võimatu teha ühe aastaga, isegi mitme aastaga. Selleks kulub palju aastaid, et saavutada vormile sisu. Kuid iga-

tahes peitub selles ütleluses palju palavsoovi: viia praegust olukorda edasi — lähemale meie ühisele sihile ja see olgu meie kõikide sooviks.

M. G.

Sügislaast.

Värvides roostesse sügise end puidal
Oks ripub tummana kalmistu
leinava kase.
Millest siis vahana kollaseid leht-
laipu heidab —
Usk, lootus: hiivumas kevade
ilutsev ao.

Roomab sääl tummana avarate kõrguste
üle voor tõmmunuid mägesid pilvede.
Ja hooti tuul sööstja. Kimbude kerguste
vajuvus viisi sees raaguste puhmaste.

Häälitseb kõlatult hüübinud lehtede
luide
All külma piiskade sagara ruttava
Kiirustab talumees sörkivat
kõrbhobu. Ei muide
kaugus veel ilmuta koduküse
tuttava.

P.K.

Langend lehed...

Langend lehed...
Pääle nüüke mulla,
alla våsind rohu rüppe
pehmet, valget
talve süüdi
våsind hingel ootama.

— — —

Kalmistul kui nutab raage
tuule võimsa hingitsusel.
Riste tukub... musti valgeid.
Sügistilli lipendusel —
viimsed saavid kantud
armsalt
alla sõmervalla vangistusse.
Piived, tuuled sügisesed
päikse kuutjad meelitused
üle koltund sügisnõmme
raskelt ära rändavad...
Tänav-kivid ükskik sammelt
kääli uuumi rõkatavad.
Lendab linde hallis taevas
ära....

P.K.

Õhtu koolilinnas.

Saabus kuidagi oodatud õhtu väsitava, šablooni päevakava järgi. Ootasin sellelt õhtult midagi ennenägematut, mõtlesin juba nagu mingi kummalise üllatuse eelaimugi, kuid kõik jäi endiseks: raugestavaks, püsivaks. Harilik õhtukava: tee, õppimine, magama heitmine. Harilikud esemed, laud raamatutega ja tindipotiga, poolkulunud hädine ätt sängiveerel. Ja too ätt ongi, kes nii palju vihastab, kes näib halastamisväärne ja armetu. Hädiselt kobib ta kööki, keedab putru õhtusöögiks ja ei unusta kunagi püüda kui kallimat varandust. Mind vihastab ta tasakaalustatud olek, ta näiline rahu. Vihastab ta häätahtlikkuski, mis näib tehtuna ja sunnituna. Kuid oleks siis tema üksinda! Sulgeksin ukse ja läheksin tuppa — oma tuppa, ütleksin meeldi, kuid sinngi võtavad vastu virgad toanaabrid.

Hall lootusetus, vali lohutamatus tahab lämmatada. Ei midagi köida, muljeidki millestki pole. Mõte tegutsemisest võib viia hullumeelsuseni ja too tagajärg sellises silmapilgu meeleolus tundub mõttetuna.

Istun vihasena avatud raamatuga. Vaatlen teda kui kaante vahele surutud paberilehtede kogu, mille küljil trükimusta. Võibolla rahustaks mingisuguse ilukõites raamatu välimuse vaatlemine, kuid sedagi võin ainult kujutleda. Raa-

…a sisu vaatlen omapäraselt, kuid lugeda teda šimatu. Juba seitsmendat korda loen ühte lõiku, tajumata mõtet. Ei käi sõnsugi. Vaatlen kinekalt korrapäraseid ridu.

On saabunud öö — täis sügisvihma ja lohutamatust piserdav. See on lõte, mis loob kujutlusi, röövima hingest rahu ja püsivuse. Palavikulise õhinaga vabastun rõivest ja põgenen voodi, ainsasse paika, mis ainult minu. Tõmban kaarte, tuleb muste rohkem kui punaseid. Lõppeks purskan valjusti nutma ja vajutan hambad patja.

Oles sarkastiline ja tavalisest sentimentaalsem, hakkan elama mälestustes. Kuid nendestki olen vaese. Alles vähe elatud, vähe kogutud aardeid elamuste laekasse. Olen neid sadandeid ja tuhandeid kordi esile manand, ikka uutes ja uutes variandeis, kuid ei midagi üllatavat, midagi eriliselt veetlevat, ega ka hüljatavat. Ja enda haiglases kujutelmide kaoses näen igatsuste täitmatut laeva mitte kunagi randuvat.

Siis meenutan kodu, inimesed, kellega olen läbi käinud. Tahaksin olla kodu, tunda hommikuil rehepeksmise lõhnu, kuulda tuulimasinate monotoonset müra, näha rälletuid karjapoisse, tulemas vanahommiku külmast sinetavatena, närides õunu — see kõik äratab palju õrna, tuttavalikku ja väljendamatut. Või olla õhtuti toas, kuulda sügistormide metsikut undamist ja tunda mõnu olemisest soojas.

Säält ehk oleksin kõigega leppin, kui ainult lastaks mul elada kuidas tahan: minna välja kui tahan, lugeda ilma et keegi küsiks mida, ja kirjutada kirja ilma et keegi küsiks kellele. Säält tahak-

sin olla, palju parem. kui siin, rõõmus nähes inimesi kelle vulgaarne originaalsus ja keele sundimatus nii väga rakustaks.

Kuid pole mul lubatud anduda isegi kujutelmile. Sääl kirjutab too usin koolitüdruk midagi, mis tuletab homsesd tunde meelde. Kusagil lööb kell, ei tea, kui palju. Teisepool seina häälitseb laps. Keegi läheb raskete sammudega sulgema hoovivärava. Armastan lapsi, kuid too abitu teispool seina jätab mu külmaks. Mind ärritab ta häälitsus, vihastab to nutt. Võibolla sellepärast, et olen näinud, kuis vanemad uhked endi ainsa lapse üle, kuis ostavad talle peeneid mänguasju, saia, paukui.

Just nüüd kaljub too laps. Teanaabrin pomiseb midagi omaette, vist kondab pähe õppida antud saksa keele laulu. —

Raske ja väsitav on olla tasakaalus. Tahaksin praegu joosta, tormata. Minna kusagile piiritut avaruste mõõtmatuisse sügavusisse, olles ise mõtteta, teadvuseta hing joobnud kangunemiskirest.

Üks pühapäev.

Keset suurimat rahu lõikab lauakella ärataja une kui noaga. Mida sa siis tahad? Kas kell tõeste nii palju, või teed ainult halba nalja! Tõusen. Väljast voolab aknasse pimedus. Kella osutid näitavad kuuendat tundi. Rüetun mõtlikult, peaaegu kahtledes selle otstarbekohasuses. Valan võileivale kõrvaseks külma vaarmarja teed, mis tumepruuni vedelikuna täidab klaasi. Tuba on jahe. Meeleollu imbub mõtete tuhmast udust niiskust. Kella tiksumine ütleb: üks kaks, üks kaks, nagu rõhudes tuimuse paratamatust.

„Minge esiuksest," ütleb perenaine, „küll panen jälle kinni."

On juba valgem, kui näen kerkivat jaama poolpaljaste puude piiratuna. Sõidab autosid. Nende rõõgatustest väriseb aegajalt aknas. Keegi rohelisse rüütet härra sammub aeglaselt sama teed jaama. Kaheraudne jahipüss avaldab ta mõtteid.

Jaama põrand kõmiseb sammudest. Ukse ees nuusib pruunikirju linnukoer, otsides võimalust ooteruumi pääsemiseks. Et peremees kindlasti sinna juba läinud, ütleb jälgede eksimatult tuttav hõng.

Natuke vara olen saabunud. On aega üle pool tunni. Istun ooteruumi mõlgutama laisku hommikmeeleolulisi mõtteid. Keegi jahilane astub sisse, talutades nöörses rohelishallis, kuusekoore-

na kange palitus vanainimest, see on sama jahilane kelle olemasolu juba varem oli võimalik näha jaamateel. Vanamees astub kepiga kobades puhveti lauani, palub klaasi sooja teed, et soendada palitunärus külmetavat keha. On näha, et mees ei oma küllalt selget silmapaari, toimimiseks üksinda võõras paigas. Siiski varsti astub puhvetlaua poole, värisevad käed ulatavad tühjendatud klaasi vastuvõtavale naisteenijale. Seisatub. Laadib tubakat peotäit paolteist ilmatusuurde piibukappa, süütab ja kobib leti juurde. Kõhukas proua jutleb mugavalt kellegi härraga.

„Palju maksab?" küsib vanamees. Proua saab kroonilise, millest annab tagasi üheksakümmend senti. Taas jatkab jutlemist, võttes endise muretu poosi. Ta näos näib rahulolek.

Jälgin murelikult meest. Vististi on tal see viimane kroon, mida jaotab kümne sendi kaupa. Teest. Milleks on tulnud ta jaama? Kas mõtleb sõita selliselt, kellegi abita, kuna ei leia isegi välja ega sisse astumiseks ust. Ja ons aega kellegil vaadata, et vanamees ei jääks rataste alla. — Võib olla oleks see häägi. Kuid kes vastutab kui ta õnnetus on suuremgi üksikinimese omast. Mis aga puutub see meisse, kas ja kuidas juhib kedagi saatus. Liig rumal omas teadmatuses inimene, et juhtida kellegi saatust enda vaadete seisukohalt. Kas ehk pole meie veended seda enam valed, mida dogmaatilisemalt neist kinni peame? —

Vaatlen kogu aeg taati, pilk juhitud üle laudade. Siin istub kümneid inimesi, ajahambast näritud marmor-plaatidega kaetud laudade taga. Mu pilk saadab meest ta istmeni. Olen rõhutud

sellest kontrastist: vallatult muretu isikhulk noori ja hulk ülikallavaid mehi lobisevad või vaatlevad kiima irooniaga vanameest. Juba kolmat korda taban [illegible] näsumatetud daami [illegible] pilku, kuna ma vaatlen vanataati. [illegible] õnnetuseks [illegible] tema. Daam on kena, pean tunnistama. Ainult kahju ta muigelisest pilgust, millega saadab ükskõik abitu inimese. Siis tabab mind jälle õnn näha ta silmist väikest huvitavat pilku. Olles huvitatuna ooteruumis olejaid silmitsedes daamini jõudnud, on selline tunne kui oleks paljajalu astunud pääle külmale elava devusele kivas.

Rahvas lööb liikvele. Vististe antakse juba pileteid. Kassa juurde minnes näen koridoris kobarva vanamehe. Küsin, kas sõidab kuhugi. Jaatav vastus. Isegi pilet juba võetud.

„Kuulge", ütleb mulle, „kas teie jaote?"

„Ei, praegu mitte."

„Ei oleksite aidanud, siis minu vagunisse!"

„Seda ma teilt tulin küsimagi," ütlen ja viin ta sisse ooteruumi, tehes platsi kellegi laialdaselt istuva vanema daami kõrvale. Suutsin koha võtta piletisappa, kui astub sisse sõber isaga. Mehine kättpigistus. Pileti ost. Vagunisse minek. Paarkümmend kilomeetrit sõitu ja lahkumine. Jään ootama järgmist rongi, kuna teised edasi sõidavad. Olen aidanud siiani enda juhuslikku teekaaslast, vanameest. [illegible]"

„Kas nüüd tahate teed? Ma ostan!" küsib ta jälle.

„Aga teie, kas tahate?"

„Kuleks küll, on külm."

Juhatan ta laua juurde. Rikk, autoriteetse välimusega vanahärra võtab ta vastu sõbralikult. Kusagilt muretseb raudkepi, millega parem ja kindlam teerada. Kuid ega jäta taat puuhalgu hooletusse. Käib, teda katsesarvena samas peos hoides. Väljas sajab vihma, kui lõpetab joomise. Keelan teda minemä hakkamast. Kutsun enese juurde istuma, juttu ajama.

„Kuulge, kas tahate talukohta? Tunnete talutööd? — Mul on suur talu. Käisin kohtus vabadikuga. See ei hari maad, laseb söödistuda. Mu ema koht ka söödistub. Aga ma tahan ta rentida kindla testamendiga. Tulge, hakake põllumeheks. Kakskümmend tiinu on põldu. On heinamaid ja on karjamaad. Tingimuseks, et peate mind, vanainimest. Tahate, võite naisegi saada. Tüdruk on kena, mu kauge sugulane. Tunnen teda." Ta ei vaata kordagi mulle otsa. Vististe ei näe ta midagi peale ebamäärase valguskuma.

„Tunnen teid vist varem." Ütleb mõtlikult. — Võib olla oli ennemgi olnud kellegi talutada tundmatuna.

„Olen aednik, Tunnen seda tööd, kui ainult näeks. Aga ei... silmad on otsas. Ei aita klaasid, kui närvi pole. — Lapsed elavad kaugel, on rikkad. Ei enam tule talu pidama."

Vihm jääb peenemaks, hõreneb udutama. Kinnitan ta palitu hõlmad käepärast olevate haakröölakestega ja talutan koduteele. Ütleb kümme kilomeetrit minna olevat. Küll saavat toime! Soovib pisarsilmil rahu ja tervist. Rahustan teda öeldes, et noorte õigus on olla terve seevidetagi. Tervist vaja vanadele. Lähen, võtan ajalehed ja raamatu. Tahan veeta rahulikult üleijäänud ootetunde.

Vaevalt lugemisse süvenend, kuulen küsimise: „Noorhärra, kas lubate — kes oli see mees, keda saatsite? Oli ta sugulane või võõras?"
Tunnen end imestanult ja rabatuna. Taipan mis tulemas. Ütlen, et oli võõras, kuid on ju arusaadav ja pole midagi erilist selles. Olen peaaegu teravusiks, kuid ta ei anna mulle võimalust vastamiseks, vaid lõpetab jutupuhangu öeldes minust huvitatud olevat. Hingan kergemalt. On hää meel, et jättis kord tolle moraalse ja püstiku tuši, tõmmates jooni sellest mida arvas mitte endastmõistetava olevat. Mõtlen teda kõrvalt silmitsedes, kas ehk keegi kohalik kaupmees. Vähemalt võib olla sellises halvas arvamises ta välimusest. Juba ta leiab jälle midagi. Lügolab, pühib valge-kollase taskurätiga nägu ja küsib: „Kas mõtlete ülikooli ka minna?"

„Miks mitte, kui võimalus on, kuid praegu neid pole," vastan ja kahetsen, et see mees Edisson või Rockefeller pole.

„Mis arvate Tallmeistrist? Kas võite mulle selgitada, millest tingitud temale nii suur vastusus? Millest see oleneb?"

Oli meeldiv, pääseda endisest ainest. Võin nüüd kõnelda asjalikult. Küsimused on kohutajad. Polnud ma kunagi arutlend sel teemil. Kuid kahtlemata oli huvitav leida põhjus, miks satub nimetatud õpetaja vastollu rahvaga, kuigi ta õpetus pole dogma, ega taotle vanameelsust. Pooldajaid leidub igale vaimusuunitusele, kuid miks nii vähe siin, kus näha tõepoolest edukisi väärtusi.

„On olemas jumalaid: ühel on raha. — Sellele pühendab mõtte, selles on tema eluõnn. Võta

see temalt ja ta on hukkunud. Teised, kellel on raha vaid peotjumal — tunnustavad vaimlsi väärtusi, kuid annavad siiski enda hääks äraelamiseks ligemise armastuse, inimsuse ja isegi oma tõelise jumala vastu. Kuigi pärast kahetsevad."

„Kuidas mõtlete seda? Tuleb tõesti nüüdne inimene vaimuväärtuste juurde tagasi, kes on andund rikkusele? Ei tahaks uskuda."

„Tõsi teil! Ka mina ei usu, sest enamail juhuseil on inimene massinimene. Ega teiegi vaidle, et reeglid oleks erandita?"

Ta ilmest näis, et on minuga ühel arvamisel. Kuigi näide oli lonkav. Mõistsime teineteist.

Kolmanda jumal on piiblitsedine kuju, vana hall mehe, kes kõik loonud, kes määranud isegi suusõnal temale meeldivad reeglid. Nüüsquseid suuremaid uske on kolm: ristiusk, muhamedi- ja buddhausk.

Jõukülluseim ja intelligentseim tüüp loob ise omale usu, jumala — mille kombineerib kõigist kuuldust, nähtust. Selle usk põhjeneb kõlblistel normidel. Kuna kõlbliste normide all mõtstame inimeses seda põhijumalikku, mis keelab või käsib südame tunnistusena. Kui teotseme vastu sellele jumalusele, tunneme kasast ettebeitvat valu. Mida enam inimeses sellest jumalusest, seda tugevamalt tunneb ta valusid hinges, seda selgemini näeb ta jumala näidatud tee.

Kuigi põhjendame vastuväiteks sellele jumalusele, et teo patutunne võib olla mõttega seletatav, et patumõiste on mõttehoitis, mis tugineb inimlikkusele, armastusele. — Kui varastan, tähendab: võtan teise oma, ilma seda tasumata. Ja

saadan sellega teise raskesse olukorda, kuna võetud ese temale tarvilik on. Ennast aga aitan sellega. Varastaksime kõik, selleasemel et saada ausalt, tähendaks elu materjaalse ülespidamise absoluutset hävimist. Meie ei või varastada aunaamise põhjal, et see teeb kahju. Kuna looduses inimene on loodus vaid, ühevääarne sünnilt, ei saa lubada kellelegi selles eesõigusi. Nii jõuame äranägemisele — patu mõiste varastamises on mõtte konstruktsioon. Kas pole nii paljudki patud mõtte konstruktsioonid ja ei midagi muud?

Kõik patud ometi pole. On patte, mis põhjenevad teisiti, nn. mõtte ja kõlblise normide sega kombinatsioonile. Nii võime nimetada eksimisi, mille aluseks osutub armastus puhtal kujul: kõrgem armastus, armastus rahva, isamaa, inimese vastu. Võime lüüa surnuks oma parima sõbra, koera, et näljasurmast pääseda. Kuid see on rajke, rääkimata suuremast ja sügavamast vahekorrast inimeste vahel. Võib olla, piibel ei ütle meile, et koera mahalöömine on patt — aga süda. Armastus teeb inimese elu eluks, muidu oleks inimene vaid mehanism. On ju väimangi näide mõtteliselt kergesti tabatav: me tunneme valu südames, armastatud koera tarvitame edasielamise võimaluseks. Mõistame, et oleme pünsatud sellepärast, et võtsime ainult armastuse objekti. Oleme taagiliselt kohale jõudnud mõttelise konstruktsiooniga. Öeldagu nüüd: meie tunneme patu eksimises armastuse vastu, ent ei tea, mis on armastus. Seda meie ei suuda tähendada, kuigi püüaksime rajada seda alalhoiu tungile. Kuid kas mõtles truu koer end ohverdada teiste või enese soo alalhoiule. Võiksime võita palju, kuid küllalt sellest.

Selge on, et patt põhjeneb jumalikkusele, milline antud inimesesse põhikapitalina ta vaimlisele olemasolekks. Olgu see selgituseks, mis rääkisime senini."

Mees nihutas lauat lähemale.

Tallmeister on õpetaja. Milleks on õpetaja tarvilik? — "kas mitte selleks, et südames nukrad lohutuse leidmiseks pöörduda võivad hingekarjase poole, otsides troosti ta sõnadest, kirikust. Tõsi küll, õpetaja on määratud ristikogudusele, mille aluseks Kristuse õpetus. Kuid suudab ta võita rahvast, olles kitsapiiriline nagu ristiusu dogmaatikud, kes tõlgitsevad lause: „Sul ei pea teisi Jumalaid olema minu kõrval," nõnda: sul ei pea teistsugune ja sügavam jumal olema, kui minu oma. Asjata ütleb: „Sul ei pea teisi Jumalaid olema minu kõrval." Inimene saab kummardada vaid ühte jumalat, sest et neid rohkem oleks, pole mõeldav. Kummardagu siis, millise nime all ta teda leidnud. Ainult mateeria ei või ta olla. Ja kuigi ütleme, et spiritistlise vaate järele on mateeria vaim, s.o. ta on sündinud vaimust, on algaine. Siis pole ta ometi ühevääarne vaimuga. Kui mateeria on ühevääarne vaimuga, vaim on aga jumal, — mateeria on järelikult jumal — inimene on sellega vaim ja jumal. Kus asub siis temagi kurjus, kui ta jumal? Võib veel ütelda, et kurjus nagu kõdunemine selleks, et võimaldada aine muutmist uueks ja paremaks — siis seisame küsimuse ees: mis on kurja siht? Kas see, et saavutada paremat ja suuremat? Või saavutada kord täielikku ülekaalu häädusele ehk kurjusele?

Võib üks kui teine olla. Ent inimene mõteldes jumalale, pöördub ülesehitava poole. Järjelikult tegeleb selle vaimuga, mis kõrgem materiast. Nii on

võimatu kumardada mitut jumalat, väljaarvatud primitivistid, kes anduvad oma suuruse hullustusele. Neid jätame kõrvale kui väärnähtused, sest nende olemasolust ei ripu rahva ja õpetaja ebasobivus.

Aga inimene leiab meie usudogmasid vaadeldes midagi uut, leiab ka dogmaatilist. Tallmeister on leidnud midagi sellist. Nüüd aga asub ta paljastama neid dogmasid kogu rahva ees. Ja vastuvõtt on: ühed leiavad selle jumaliku olevat, kuna selge, et tegemist dogmaga. Näit: Sina pead oma abikaasat armastama ja austama." Kui see on täiesti langend ja enam kuldagi ei teeni austust. Võidakse aga kergesti sofismi jõuda, mõteldes, et sel lausel pole järjelikult mingit väärtust. Sellega saadakse vabadus, mis väljaspool vabaduse mõistet.

Rumalamad ja kivinenud mõttelennuga mõistavad seda kui hälbimatut jumalavallatust! Mõlemad lähevad lõpuks vastolu suunival teel õpetaja suhtes. Kui sofism valusaid tagajärgi annud, jääb õige vähe kuulajaid, kes aga küllalt tugevad on looma õiget teed mõtete rägastikus, et mitte saada sellist kahju, mis dogma hävitamine teeb vähemõtlejale. Ja ometi tunnistab igaüks, et säädusid peab olema rangis. Miks ei peaks olema neid siis kombluses, kõlbluses, mõttesuunas! Dogmasi on loonud suurmehed, kes oma mõttekäiku rajasid elu tegelikule käigule. — Masinaid on loodud, et inimese tööd kergendada. Samuti otstarbeks on dogmad mõttes. Masin vananeb, dogma vananeb. Kas sääl on tarvis kahe hobuse jõuline peksugarnituur nurka visata, kus on säätud saja hobuse jõuline uus, ent jatkub otstarbeks küllalt endist. Nii peame jätma ka vaimlises väiksemaianduses. Vale on vist eksitada väikepõllupidajat

üksikus kohas, meelitada suurejõulisi masinaid muretsema oma tarvituseks, kuna nad põllumehe põlludki protsentideks ära õgivad.

Tundub nii, nagu peaks paster loobuma üldse dogmade avastamisest. Ei mõtlegi sellisele rumalusele. Kuid rahvale peaks andma nii, et igaüks tabaks oma, temale mõistetava. See tabab dogmade mõtte peidetumalgi kujul, kes sellega midagi suudab peale hakata. Ärgu hävitatagu rahva kõlblisi otsusid, olgugi et nad dogmad! Neid mõtles Kristus, kes ajalooliselt praegu suurem Tallmeistrist, kelle dogmaatilised laused ei vasta kõik tema omadele. Võib olla on ehk neid teisiti fikseeritud, kui nad tõeliselt olid.

'Nii jah, nii,' noogutab ta kaasavüdult.

"Kuid armastus mehe ja naise vahel, või väline ühtepanek seaduse teel?"

Liig kerge küsimus, seda teile ei vasta, kui inimese tundja olete, peaksite aimama isegi. Tean ju, et olete sibilik, kuvitatud naeruseost üksikliikme kaudu. Kuid kas sõidame, nong jõudis jaama?"

Läheme vagunisse. Jutustab, et sõitvat Perpsit alandama, milline töö kestvat 5–6 aastat. Süvendada tulevat Narva jõe paekivist põhja. Olevat üks juhtidest, kellele antakse tulinuus jõesüvendaja kasutada. Tunnistan teda kahtlevalt. Kuid ta näos on süski midagi enam, kui topeltlõug. Lahkun järgmises peatuses.

Vihma on hakanud sadama. Udusesse kaugusesse kaovad metsade ja väljade piirjooned. Tumerohelised, hallest piiskadest nõretavad metsad, nagu haavatud loomad, kes hinge heitmas. Tekib ku-

jutles teed, väljade ja metsade vahel. Tut sammub kobades vana mees.

Tundub, nagu oleks maailm hiiv, kes muus sügissurmas. Kuid ta hapralt puusevormilises väljasirutatud pääs kõnelevad kat. teotusnikast sitma igatsusest päikese järele.

Vaguni rattad annavad rütmilise kaksiklöögi. Rong lõgub.

E. V.

Eksleminus.

On õhtu hilised tunde. Istuda tuleb laua veres kollasevalgulise õlilambi ringis. Ahtakese toa nurkasse kogub nõrka hämarust. Kulgeb kõikjail tuguvaid varje.

Und kogub olemusse. Need on vammutavad vood - mis tavaliselt sängiheite silmapilkel ikka külastama ilmuvad. Silmade sulgemisis tundub sujuvat pehmust, pää toetamisest käsile raskust vabanemist. Ja kõvale mõttelõime vabanemisse püüdvas ajus viimseid teadvushetke loivates seigutab. Hää on võidelda selliselt unega. Vaata aegajalt avanend raskete silmadega valget voodilõuendit, tiltlesi osuteid metalläjanäitajal, uttavaid, kaasas teras mesoteaine häälitsemine rõkkavalt tühja ruumi. Näe tumevärvilist, roosilist seinakatet. —

Aeg selline kui suvatub tilkuva koduseja õlileegi valguspalli. Akende taga kuuldub tuul kulgevana tuule. Kõhiseb kuivalt raagusgumide rida. Siis vaikib. Ent uuesti süveneb vaagude raund. Vaske nüsket klaasi kõhub. Mootor ägedalt müürades sõidukit pokises tänavas veab. Tuled kumavad beleda liikuva laiguna hämaravalges ruumides. Nad kaovad. Hääled uttavad sõnguma eemaldudes ja tänavruumi vajub täitena taas öö vaikus.

Veel kuulen, mõtlen, näen. Veel istun toolil. Kiusavalt meelitleb uni. Kiusavamalt avan laage, pütsutan mõtteid. Püüan väikseid öö hääli. Kui kaua? Ma ei eelagi seda silmapilku. Kaitsetu teguvusetuses

oleks vist aheldatud unuimast pärast lühiajas. Suretu surmaväsimusena valgete lõuendite vangi vältavaks ööks, et hommikul lähenedes aju püüaks pööraselt unelmate tulv. Ma ei ihka traagi-komöödiat enda närvide kulul. — —

Ent väsinud aju kingestab hetkeline kummalise mõtte vilksatus. Äkki ilmub sidumata ulmisiga. Ja lõputu unam püsima hakkab hulgalistes variatsioonis. Usaldavana liginub poolkinnisatule olemisele. Vaba-vallatu loodusolendi lõust kõikjal rahutus sügisöös kummitab.

Suten silmad. Raske on pää ja kergelt vajub käsile laual. Hingan kuuldavalt, ja poolkiuluneult mõtisklen. Taas uuesti viis sõrme tee leiavad korratusse juustesse, ots toetub soojana jahedasse pikku.

— — —

Toeka on nüüd pime. Kustutasin tule. Seisan juba riietatuna õues. On unusend uni. Tunnen vilu ööpuudet soojal ihul. Silmad selgivad pimedasse öösse vahtimisest. Tuul imetledes puudutab, sünge pilvekamar kihutledes ümbrust varjutab. Jalad vajuvad pehmesse sügispinda. — —

Miks väljusin, ei rahuluba öö? Mõtted petavad mind? Aju produtseerib arutud kavu idiootlikeks väljaasteiks! Ees sügise öö ... maru sügise kadunud elu nutter. Purjeks mu rahutule olemisele... Tumedataevaline, tühi öö, luba seigelda endas! Ma mõttetu, plaanitu. Ma rändur vetja tuule poole vilistav. Viletsain kui roimar, kes väljub tööle, pääs plaanide lubav näga, silmis leek põngulist iha. Samme astub külivaid, varjudesse peab. Sa õnnelik olend, hingega tõsisesse olevikku kontsentreerunud.

Tänav on tühi. Vaatan kahelepoole teras.

Okste põlvad latvad, käikidel rataslest purenud pori, vihmaloike. Taevas on mustades pilvedes õudne; silmapiiril tume kui kaevandussuu hingitseb.

Kummale poole? Olen kesk tänavat, ei tea. Elaku tänava ots! Siis kostab samme vasakpoolse tänava kõnniteelt. Astun põhjuseta hääle suunas. Kuidas käskluseks see osutub? Ma ei mõista. Oli märge ümbruse elust... keskel kõndlevate mõtete hulga.

Kuulatan: olen jälle üksinda kõndiv. Kadund teised hääled, kuid samme. Saan nelikümmend ja tüdin. Missugune mõttetu toiming! Lugeda samme, selleks et ilusti rõkkavad vaikuses ja et mul tegevusetus.

Parem vilistada? Oh, see on inetu! Väikselt kõlab halvasti. Võin ju mõnd... fantaseerida pilkudega varjude püüre tänavalaternate all, mõelda päevast möödavilkes, teha vaatlusharjutusi. Jälgida tundmatut inimest kutsuva penina — —

Seisatan pimedas tänavas. Pääl väikese mäekünka on maja, milles vallatu-juukselist neiut elama tean. Sel hallsilmaline Meeri. Nägin teda kevadõhtul.

Ta oli kurb. Vaevalt vastas, kui küsisin. Näpitses lilledes käes. Vaevaliselt ots kortsus.

Oli kummaline, et imetlesin.

Ta sõus. Püüdsin ta pilku, vaatlesin enam huvitudes. Oli kurb, kui vaatas mulle. Kortsutas otsa. Ent samas vaatas uuesti.

Naersin siis kõva. Meeri jäi tõsiseks. Ma ei mõistnud teda... Saatsin ta koju ja küsisin nime. Sain ainsasõnalise vastuse: Meeri. Lahkusin. Surusin kätt. Ta vaatas kurvalt ja kortsutas otsa, — —
Ma ei naernud enam, et ei mõistnud teda,.. — —

Nõnda mälestused vajuvad mõttesse, seistes nendega seotud kohas. See on elamine minevikus.

Muidu on valgustamiseta maja. Tuul keerutab raagus sirelis tee taga. Vaheteks jääb kõrguse hämus liikuv muldmust pilvekõrb. Rohekalt läigivad aknaklaasid lähidasest tänavlaternast.

Meeni, magad?

Vaatan: ja! Lähen edasi. Pole enam und. Võiksin matkata läbi kõik väikelinna tänavad, läbi pika öö.

[illegible] jalges ilmneb vastupanu. Prügitamatus tänavas astun lumesulavas poris pikke, aeglasi samme jõuliselt veel.

— — —

Olen taas kodu. Lukustan ukse ja uduses meeleolus sumbun kottpimedas toas. Astun tasa, et naabrdanikud mu öiseid samme ei tajuks. Lampi süütamata riietun magamiseks. Heidan sängi ja keerutan end ülepää vaipa. Algab mõtete hämardumine pehmest unelõimest.

P.K.

Õhtune I.

Päev narri jalge õhtusse on hüpand
Ja sügispäikse all ta tsirkus oli suur.
Miks olin ennast klouniks sinna lükand?
See oli olemise vastik puur.

Ja ennast õdangöödes jälle leides
Olen kurt kui tuules linnuparv.
Ei neile sääl küll pisar harv —
Suur sügispilv kui valab!
Ent minus üksi kõik see halab
Sest täis ei saa mu kahetsuste kann.

— — — — — — — — — — — —

Ehk sooja rahu öögi toob
Ja pimedus suur, sügav.
Sääl magab ilm kui surilinas
Tuul leinamarssi loob.
Praegu unelmate kangast koob
Mu aim kui varjatumas vinas —
Ehk elaks süda rahul nüüd
Ja midagi kui pole mul

— — — — — — — — — — — —

Kuid verre päev siis lööb
Ja vaikuse mu hinge vaagnailt sööb
Vaid püünaks kahetsusi-koori;
Neid vean kui oma ristivoori —
Üle musta öö ja sügisese vee.

V. R.

Õhtune II

Õhtu sügisene märg ja hall.
Taga akna vihm — on öö,
Ja õued vaid raagus puude all —
Must on kauge telde vöö.

Õhtu sügisene märg ja hall
Üsna madal pilve vihk
Mina nii kodu kurb ja hell,
Endas üksi ang ja kihk.

Õhtu sügisene, märg ja hall
Vihm taob väsitavalt ikka
—Üksi, üksi kui upub kell
Nii pimedasse pikka — —

Kui tuleks nüüd keegi — arm ehk vell
Tooks armastuse sooja —
Siis mina — igatsusest hull
kui süles suure looja.

V. R.

Viimne pihlak.

Meie kodu karjamaal kord kasvas vana pihlak
ta ukelt taevasinna oksi laotas.
Ta võimsas ladvas tormgi kire kaotas
-ning sellepärast tuulest oli vihat.

Ta ümber kased, lepad vaksakõrged
aukartuses ta kõrget krooni hindasid,
ning nende unistuseks suured, pilvekerged
nii pihlakale, värin hinges, vihjasid.

Neil sihiks saavutada kõrgust võrdset tema,
et uhkus rinnas, puu võiks kõrvutada end:
nii päikse õhkudis ta esimeste hommikkiirte kena
ning kõnetella pihlakat nii — väärne vend.

Kevadel siis roosakreemist tikket,
öö hämarusse valgus meelituse uima;
kui loojeneva päikse pronksiketas visat
metspeitu, mõtisklema tõusu, hommikvärvi lõima.

Ning astus tali kikivarvul karjamaale
veel hõõgu päikesest ja suvest tema viljast toitis:
taas lumi valge sammetand ju luha laane
kuid väike linnuke end punamarjast toitis.

Ja mina, väike lapsukene, valgepäine,
kui viskekivil vabastasin marjakobara.
Su meeles tormitsema pääsis õnnevaike:
kätele, näole raputasid härma hõbedase kobara.

E.V.

Kroonika.

27. augustil algab Seminaris alamate klasside tööle asumisega 1929/30. õppeaasta. Kaks vanemat klassi alustavad tööd 4. septembril. 28 aug. — 3 sept. leiavad aset järjekorralised õpetajakutsekursused neile Sem. lõpetajaile, kes ühe aasta tegelikkude õpetajatena töös praktiseerinud.

Suve jooksul on suur osa Seminari ruumest vägevalt remonteeritud. Huvitava ja eriti ainele vastava sisseseade on saanud muusika-klass. Vana kl. ruumide süsteemi asemele on võetud uus nn. aine klasside süsteem. See on üheks teetasandajaks tuleviku töökodadele. On vähendatud sunduslikkude tundide arvu, selle osalise tagajärjena on saadud läbiviia enamiku rühma-tundide ületoomine ennelõunasele ajale.

7. sept. koolkonna juhatuse koosolekuga algab käesoleva õppeaasta õpilasisetegevus, mis algul tagasihoidliku ilmega. Esimesel kuul peetakse ringide üldkoosolekuid, kus valitakse uusi juhatusi ja seatakse sihtjooni eelolevaks tegevuseks.

14. sept. on Sport-Ringi korraldusel omavahelised kergejõustiku võistlused. Osavõtt oli elav. Saavutati hääd tagajärgi. Võistlused olid auhinnalised.

21 sept. korraldas koolkond omavahelise tutvunemise-õhtu muusikalise eeskavaga. Esinesid solistid ja meeskoor, esmakordselt uue juhi õpt. V. Raami juhatusel. Sp. Ring jagas võistlusel võitjaile auhindu.

28. sept. esimene k.a. koolk. esinduse koosolek. Arutatakse eelarvet. Tehakse kavatsusi. Kiidetakse heaks juhatuse sammud meeskoori, ajakirja lugemislaua suhtes. Saiamüük vahetundidel otsustakse kk. korraldusse anda.

29. sept. võistleb Sem. jalgpalli meeskond Väike-Maa-

jas kohaliku gümnaasiumi meeskonnaga, võites taga-järjega 5:2.

28-29. sept. Nat. Ring korraldab ekskursiooni Kohtla põlevkivi kaevandusse. Tutvustatakse lähemalt kaevanduse sisseseadetega.

1. okt. kinnitakse ametisse uus harjutuskooli juhataja Arnold Nurk. Endine juhataja Jüri Parinbak lahkus, et edasi töötada Tartus.

6. okt. on möödunud 10 aastat RÕS. tegeliku õppetöö algusest, mis aset leidis 6. okt. 1919 a. gümnaasiumi ruumides, Pikal tänaval. Palju on neid aastatega suudetud ära teha. Soovime tahet ja jõudu edaspidiseks, veelgi intensiivsemaks tööks!

10. okt. Sp. Ring korraldab klasside vahelise võitturniiri jalgpallis. Hea korralduse juures pakkus suurt huvi nii mängijaile kui pealtvaatajaile. Võib märkida sem. jalgpalli-mängu tasapinna üldist tõusu.

12. okt. korraldab kaalkond ekskursiooni Tallinna näitusele.

22. okt. Ped. Ringi korraldusel refereeris dir. J. Ruus teemile „Taanimaa rahvaülikoolid", andes kenaks ülevaate Taani rahvaülikooli arengust ja tema praegusest põhimõttest.

29. okt. RÕS. orkestri korraldusel muusika-õhtu soolo ja orkestri ettekannetega. Õhtu jätab hea mulje ja on ühtlasi lahkumis-õhtuks kliistri pühadele.

Veerand aasta on läbi.

x x x

7. nov. Ped. Ringi korraldusel vaidluskoosolek teemile: „Meie õpilaste päevamured". Tervikulist ilmet jättev koosolek rõhutab omas resümees õpilaste passiivsust. Peame tõsisemalt igaüks enda töös tegevusesse suhtuma. Võeti elavalt sõna ja koosolek täitis oma ülesan-

de äratades üldist elevust.

9. nov. Seminaris traditsiooniline Mardi-õhtu tantsu ja sega eeskavaga. Lavastatakse ülevaatusline näidend.

11. nov. õpet. E. Pallasi referaat „Elu traagikast". Antakse ülevaade sisemise elutraagika vormidest ja selgitatakse nende tekkimise põhjusi.

17. nov. esineb Sem. orkester ja meeskoor kirikukontserdil. Ettekanded jätavad tervikulise, üldiselt rahuldava mulje.

19. nov. korraldas Ped. Ring kirjaniku Mait Metsanurga 50. sünnipäeva puhul õhtu. Refereeritakse kirjaniku elust ja loomingust.

25. nov. Ped. Ring korraldab Itaalia-õhtu. Refereeritakse Itaalia elust, kirjandusest, muusikast ja kunstist, ja kantakse ette palasid Itaalia muusikast.

26. nov. E. Väädi referaat „Hingeanalüüsist". Antakse ülevaade hingeanalüüsi olemusest ja tema tähtsusest tegelikus elus, eriti pedagoogilises tegevuses.

x x
x

EESTI
RAAMATUKOGU
AR

Murede maa.

(R. Kamsen)

Meeskoorile.

Parajalt.

E. Švarzberg.

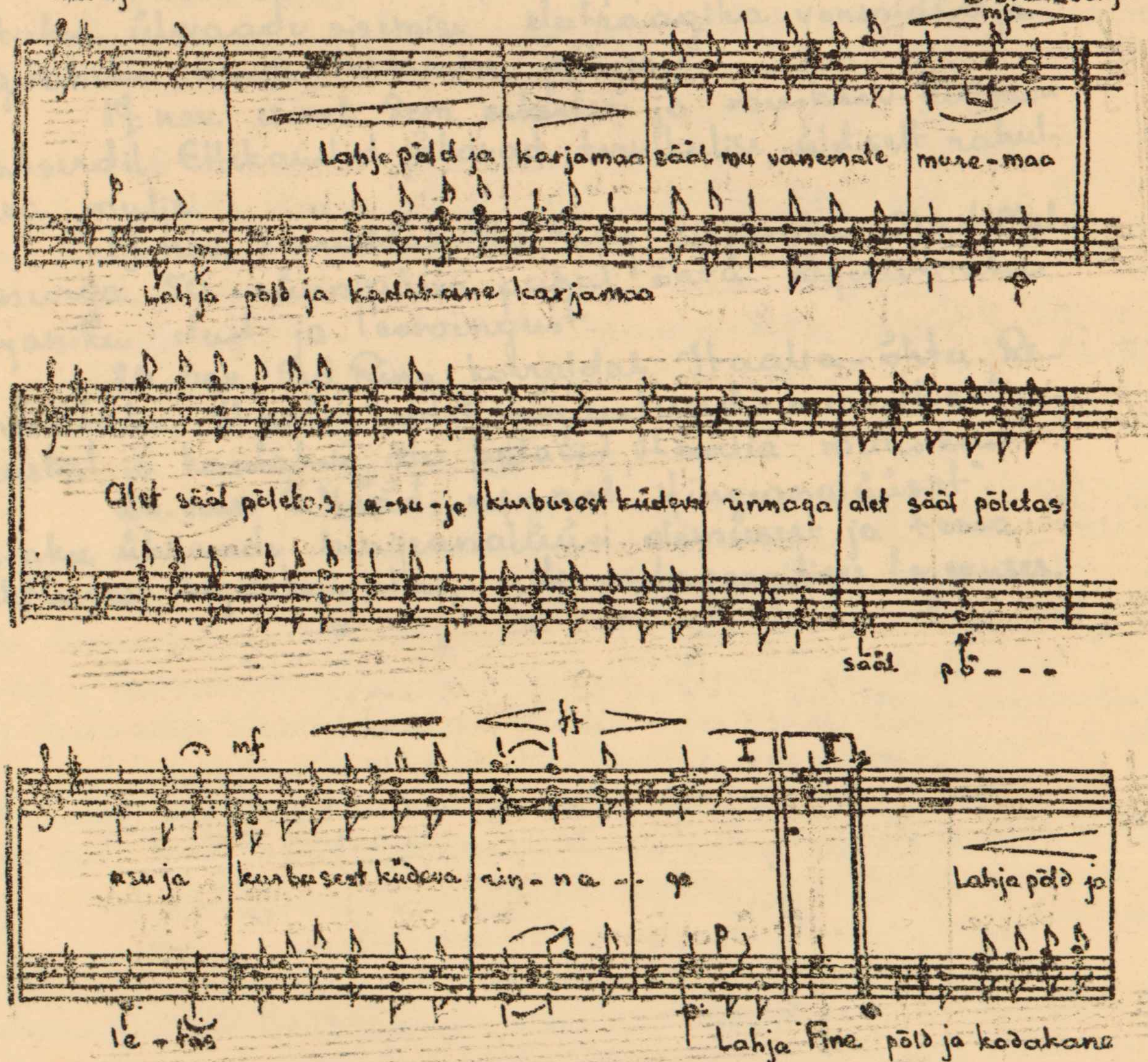

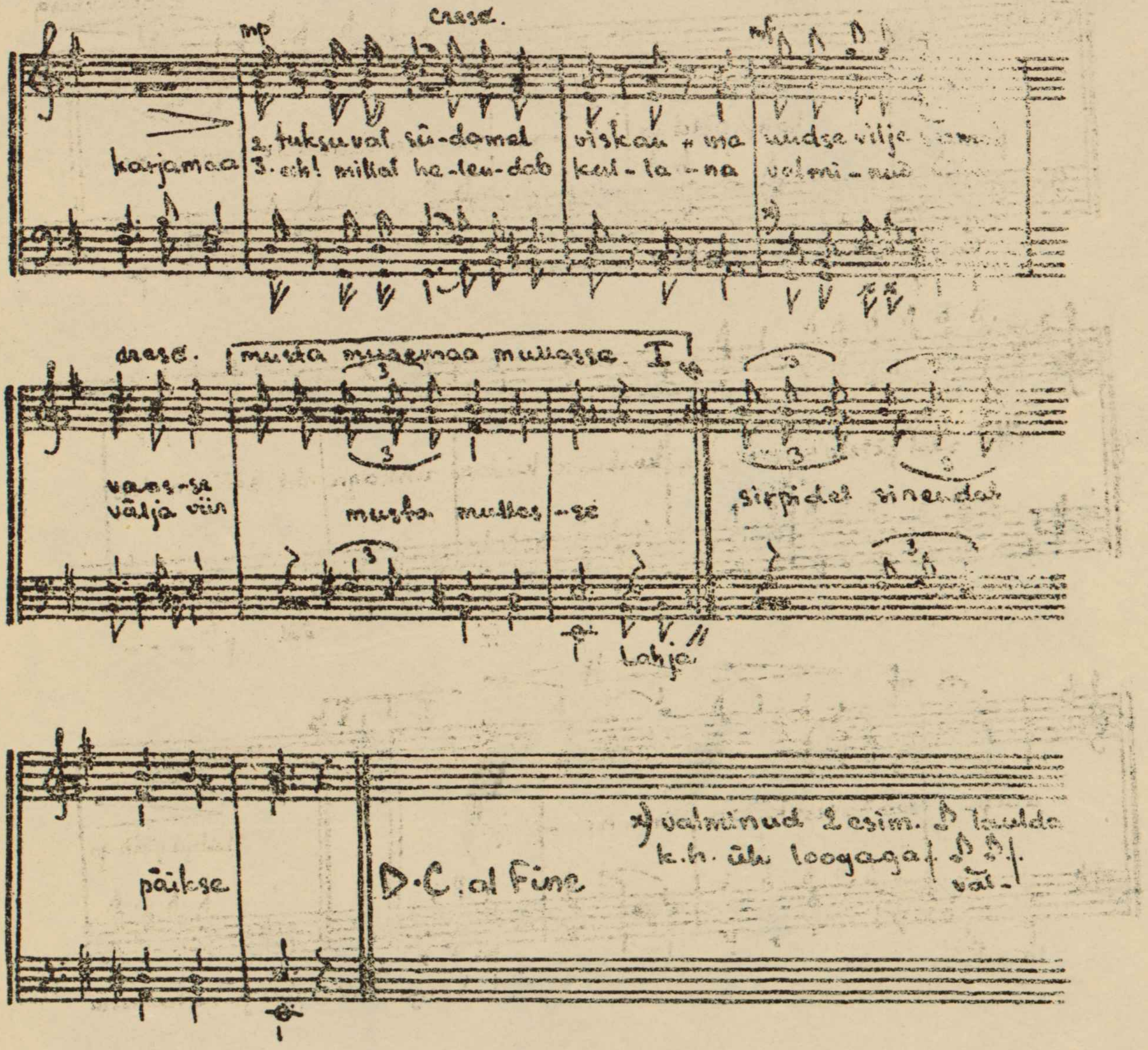

cresc.
mp
mf
karjamaa
2. tuksuvat sü-damel
3. ah! millal he-len-dab
viskau + ma
kei-la - na
uudse vilje
valmi - nud
cresc.
musta mustmaa mullasse I
vaos-se
välja viis
musta mulles - se
sirpidel sinendal
lahja
päikse
D.C. al Fine
*) valminud 2 esim.
k.h. üh loogaga

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR